

SXEDIO.FQ5

22.5.1950: ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ ΜΟΡΦΟΥ Π. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΛΥΣΟΣ ΣΑΝΤΑΜΑΣ ΑΠΟΧΩΡΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΑΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ "ΝΕΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΗ" ΑΠΟΣΤΑΤΕΣ

Η κρίση στις σχέσεις μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς για την αποστολή της πρεσβείας στο εξωτερικό για ενημέρωση της διεθνούς κοινής γνώμης για τα αποτελέσματα του ενωτικού δημοψηφισματος της 15ης Ιανουαρίου 1950 και ιδιαίτερα η απόφαση της Αριστεράς να επιμείνει στην αποστολή και δική της Πρεσβείας, δεν έγιναν χωρίς απώλειες για την Αριστερά.

Οι δυο "συνοδοπόροι" δήμαρχοι της Μόρφου και της Λάρνακας που τόσο αγωνίστηκε το Μάιο του 1949 για να τους εκλέξει για μια νέα περίοδο, αποχώρησαν διαφωνούντες με τη γραμμή και την τακτική της.

Οι δυο δήμαρχοι ήταν οι Π. Νικολόπουλος της Μόρφου και Λύσος Σανταμάς της Λάρνακας.

Ο Νικολόπουλος είχε αποχωρήσει από τον ΕΑΣ (Εθνικοαπελευθερωτικός Συνασπισμός) και την επιρροή του ΑΚΕΛ μόλις ο Συνασπισμός πήρε την απόφαση να στείλει δική του Πρεσβεία στο εξωτερικό. Σύμφωνα με το "Νέο Δημοκράτη", ο Νικολόπουλος έστειλε επιστολή στον ΕΑΣ με την οποία ανέφερε ότι "διαφωνούσε με την αποστολή λαϊκής εθνικής πρεσβείας μια και θα έστελλε η Εθναρχία".

Στο τέλος της επιστολής του ο δήμαρχος Μόρφου ανέφερε ότι υποβάλλε για τον σκοπό αυτό την παραίτηση του από τον ΕΑΣ.

Κατά την ίδια εφημερίδα, όργανο του ΑΚΕΛ, "το διάβημα αυτό του κ. Νικολοπούλου, χαρακτηρίστηκε στη συνεδρίαση σαν λιποταξία".

Επίσης "οι προσωπικές του απόψεις για το ζήτημα της πρεσβείας χαρακτηρίστηκαν σαν απλή πρόφαση".

Ο ΕΑΣ δέχθηκε τη παραίτηση του Νικολόπουλου

και τον πληροφόρησε και εγγράφως στις **23** Μαρτίου, **1950**.

Στην επιστολή του ΕΑΣ, την οποία υπέγραφε ο Μιλτιάδης Χριστοδούλου, ο Νικολόπουλος κατηγορείτο για αντιδημοκρατισμό:

"Κύριε,

Αναφορικά με τη επιστολή σας, προς το Παγκύπριο Εθνικό Συμβούλιο του ΕΑΣ, με την οποία εκφραζετε διαφωνία προς την απόφαση της παράταξης μας να στείλει πρεσβεία στο εξωτερικό για την προώθηση της ενωτικής μας υπόθεσης και δίδετε την παραίτηση σας από τον ΕΑΣ, το Συμβούλιο αποφάσισε τα εξής:

1. Η απάντηση στα όσα γράφετε περί πρεσβείας περιέχεται στην ανακοίνωση του ΕΑΣ, που δημοσιεύθηκε στο Νέο Δημοκράτη της Κυριακής **19** Μαρτίου **1950**.

2. Το Συμβούλιο του ΕΑΣ αποδέχεται την παραίτηση σας και έχει να παρατηρήσει πως αντικαταστατικά αι αντιδημοκρατικά ενεργήσατε, θα μπορούσατε να παρευρεθήτε στη συνεδρία και να εκφράσετε ελεύθερα τις απόψεις σας και αν δεν γινόntonουσαν αποδεκτές, να συμμορφωθείτε με την απόφαση της πλειοψηφίας. Ετσι γίνεται σε κάθε πραγματικά δημοκρατική οργάνωση. Ολα τ' άλλα πρέπει να θεωρούν σαν πρόφαση για την αντικαταστατική και αντιδημοκρατική σας ενέργεια.

Μετά τιμής

Για το Παγκύπριο Συμβούλιο του ΕΑΣ

(Μ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ)

Γραμματέας

Στην επομένη συνεδρία του Δημοτικοῦ Συμβουλίου Μερφου που έγινε στις **9** Μαΐου ο Νικολόπουλος κατέθεσε ψήφισμα Με το οποφο το Δημοτικό Συμβούλιο της κωμόπολης τασσόταν παρά το πλευρό της Εθναρχίας και υποστήριζε την Πρεσβεία που θα έστελλε αυτή.

Ο Νικολόπουλος είπεν ότι όλοι έπρεπε να

σταθούν παρά το πλευρό της Πρεσβείας της Εθναρχίας, γιατί η άλλη "εξελέγη διά κομματικούς λόγους και αντιπροσωπεύει μίαν μόνον παράταξιν" και ότι θα αδυνατίζε την Πρεσβείαν της Εθναρχίας.

Με την αποψη του διαφώνησαν ο αντιδήμαρχος Θωμάς Μιχαηλίδης και ο δημοτικός σύμβουλος Α. Πηλαβάς, της Αριστεράς, που υποστήριξαν ότι έπρεπε να υποδειχθεί στην Εθναρχία να στείλει κοινή Πρεσβεία.

Όμως οι φωνές της Αριστεράς στο δημοτικό συμβούλιο ήταν πολύ λιγες. Το Δήμαρχο υποστήριξαν ο Πολύκλειτος Ιακωβίδης που είχε εκλεγεί από τη δεξιά και οι δημοτικοί σύμβουλοι Χρ. Κουτσόγιαννος, Χαρ. Σολωμού, Γιάννης Χατζηλαμπρή και Μιχ. Κουρής. Μόνο ο αντιδήμαρχος και ο Πηλαβάς επέμεναν μέχρι τέλους να υποστηρίξουν τη θέση του ΑΚΕΛ.

Η συζήτηση ήταν θυελλώδης, αλλά ενδεικτική της απόφασης του Νικολόπουλου να φύγει από την επιρροή της Αριστεράς. Σύμφωνα με τα πρακτικά η έγκριση του ψηφίσματος έγινε ως εξής:

ΔΗΜΑΡΧΟΣ: Έχω την γνώμη ότι η άλλη Πρεσβεία, η Λαϊκή Πρεσβεία, δεν έχει καμμιάν θέσιν και ότι η μόνη αντιπροσωπευτική, είναι η υπό της Εθναρχίας υποδειχθείσα Πρεσβεία, θα ηυχόμην δε όπως γίνη μια Πρεσβεία, περιλαμβάνουσα πρόσωπα εξ όλων των παρατάξεων. Αλλ' εφόσον τούτο δεν έγινε, έχω την γνώμην, ότι όλοι πρέπει να σταθώμεν εις το πλευρόν της υπό της Εθναρχίας υποδειχθείσης διότι η δευτέρα Πρεσβεία εξελέγη διά κομματικούς λόγους και αντιπροσωπεύει μίαν μόνον παράταξιν, θα αδυνατήση δε το κύρος της πρώτης Πρεσβείας.

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ: Ποίος δύναται να μας εγγυηθή, ότι αυτή η Εθνική Πρεσβεία θα ανακινήση το ζήτημα παντού; Και εάν η ελληνική Κυβέρνησις της απαγορεύση να προχωρήση περαιτέρω, διότι θα βλαφθούν τα ελληνικά συμφέροντα, νομίζετε ότι η Εθνική Πρεσβεία θα μεταβή εις τον ΟΗΕ προς ανακίνησιν του ζητήματος;

ΔΗΜΑΡΧΟΣ: Αι μέχρι σήμερον δηλώσεις της

Εθναρχίας αυτό δηλούν. Θα μεταβή εις τας Αθήνας, διά να πείση την ελληνικήν Κυβέρνησιν να θέση το ζήτημά μας ενώπιον του ΟΗΕ. Αλλ' εάν τούτο δεν κατορθωθή τότε θα μεταβή εις την Αμερικήν διά να προσπαθήση να τεθή το ζήτημα εις τον ΟΗΕ. Εάν δε η Εθνική Πρεσβεία επιστρέψη χωρίς να πράξη το καθήκον της, τότε έχομεν δικαίωμα να κινηθώμεν οπουδήποτε και να στείλωμεν άλλην Πρεσβείαν. Εν τούτοις, όμως εγώ προσωπικώς, έχω τη γνώμην ότι εάν η ελληνική Κυβέρνησις πιστεύει ότι περαιτέρω ανακινήσις του Κυπριακού ζητήματος θα εσήμαινε βλάβην διά την πατρίδα μας Ελλάδα και ζητήση από την Πρεσβείαν να μη προχωρήση περισσότερο, τότε τολμώ να το διακηρύξω τούτο. Θα χειρικοτησω πρώτος την Πρεσβείαν εάν επιστρέψη, υπακούουσα εις τας υποδείξεις της ελληνικής Κυβερνήσεως. Διότι δεν ομίζω ότι είναι συμφερότερον να θυσιασθούν τα γενικώτερα συμφέροντα της Ελλάδος χάριν ενός μόνον κομματιού ελληνικού.

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ: Εάν ούτω ενεργούσα η ελληνική Κυβέρνησις, πιστεύομεν ότι προδίδει τον αγώνα μας, πρέπει να υπακούσωμεν; Νομίζω ότι τα ζητήματα είναι διαφορετικά. Άλλο ελληνικόν ζήτημα και άλλο κυπριακόν. Ημείς ως υπόδουλοι Κύπριοι πρέπει ασφαλώς ν' αγωνισθώμεν διά το ζήτημά μας παντού. Εκ πείρας δε λέγομεν ότι η Εθναρχία υπακούει πάντοτε εις την ελληνικήν Κυβέρνησιν και ότι εις την προκειμένην περίπτωσιν θα υπακούση και πάλιν. Ενώ το συμφέρον ημών των υποδούλων κυπρίων είναι να μη σταματήσωμεν μπροστά εις τας δυσκολίας, τας οποίας θα παρεμβάλη η ελληνική Κυβέρνησις, αλλά να προχωρήσωμεν οπουδήποτε και πιο πέρα στον ΟΗΕ. Αυτή την πορείαν μόνον η Λαϊκή Πρεσβεία μας την εγγυάται, διότι αυτήν την πορείαν διακηρύττει και ότι θα ακολουθήση και θα αγωνισθή χωρίς να καμφθή απο οιασδήποτε δυσκολίας.

Α. ΠΙΛΑΒΑΣ: Είμαστε ένα κομμάτι ελληνικόν, υπόδουλον εις τους εγγλέζους. Ολοι επιθυμούμεν την Ενωσιν και όλος ο κυπριακός λαός αγωνίζεται διά την Ενωσιν, τον τελευταίον δε καιρόν σε εντονώτερον

βαθμόν. Αποκορύφωμα του αγώνος μας, ήτο τον τελευταίον καιρόν το δημοψήφισμα της 15ης Ιανουαρίου, και το οποίον 96% του κυπριακού λαού ψήφισαν υπέρ της Ενώσεως.

Αφήνω τας πολλάς χιλιάδας των Κυπρίων, οι οποίοι ημποδίσθησαν να πράξουν το εθνικόν των καθήκον. Πρέπει δε το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος τούτου να το αξιοποιήσωμεν οπωσδήποτε με προσφυγήν εις τον ΟΗΕ διά να επιτύχωμεν την δικαίαν του λύσιν. Εάν εξελέγετο μια Πρεσβεία αντιπροσωπευτική ολοκλήρου του Κυπριακού λαού θα ήτο ασφαλώς η ιδεώδης. Η Εθναρχία όμως κομματικά φερομένη κατήρτισε μόνη της μιαν Πρεσβείαν με τον γνωστόν τρόπον του κλήρου με μονόπλευρον σκοπόν, παρ' όλας τας πατριωτικές διακηρύξεις της λαϊκής παρατάξεως ότι το εθνικόν μας συμφέρον είναι να ενωθώμεν και από κοινού να κατατιτίσωμεν το πρόγραμμα ενεργείας της, το οποίον δεν πρέπει να είναι μονόπλευρον. Γνωρίζομεν όλοι ότι η υπό της Εθναρχίας υποδειχθείσα Πρεσβεία δεν έχει σκοπόν να κινηθή έξω από τα αγγλικά πλαίσια. Τούτο σημαίνει εγκατάλειψιν του αγώνος μας. Και εάν η εθνική Πρεσβεία κάμνει σήμερα αυτάς τας δηλώσεις, ότι θα κινηθή παντού, αυτό το κάμνει δημοκρατικά, ύστερα από την λαϊκήν πίεσιν. Ετσι λοιπόν, ότι και εάν λέγουν δεν πρέπει να γίνωνται πιστευτοί. Ο χαρακτηρισμός του δημάρχου ότι η Λαϊκή Πρεσβεία δεν είναι αντιπροσωπευτική είναι τελείως άστοχος. Κομματική είναι η Εθνική και όχι η Λαϊκή, η οποία αντιπροσωπεύει σήμερα το 50% του κυπριακού λαού και η οποία δεν θα στραφή προς μίαν και μόνην κατεύθυνσιν, αλλά παντού προς τα γενικώτερα συμφέροντα όλων μας. Δεν νομίζω ότι υπάρχει διά μας τους υποδούλους κυπρίους συμφέρον μεγαλύτερον από το εθνικό ζήτημα, και αν η ελληνική Κυβέρνησις είπε ότι η Πρεσβεία μας δεν πρέπει να ανακινήση το ζήτημα πιο πέρα, διότι θα παραβλαφθούν τα γενικώτερα συμφέροντα της Ελλάδος, δεν είναι άλλα από τα κομματικά εκείνα συμφέροντα, τα οποία κρατούν την σημερινήν ελληνικήν Κυβέρνησιν εις την

εξουσίαν, εις την οποίαν ήλθεν εις τον γνωστόν τρόπον και με την γνωστήν επιστολήν του Γκρέϊντιν (αμερικανού πρεσβευτή στην Αθήνα), αρκεί να σας πω ότι ούτε εις τας προγραμματικές της δηλώσεις η ελληνική Κυβέρνησις δεν ανέφερεν από φόβον το όνομα της Κύπρου.

Π. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ: Εδιαβάσατε τας προγραμματικές δηλώσεις της ελληνικής Κυβερνήσεως; Δεν ομιλούν περί λυτρώσεως των αλυτρώτων;

Α. ΠΙΛΑΒΑΣ: Και εάν λέγουν το λέγουν με πολύ γενικόν κι άοριστον τρόπον. Η έγκρισις λοιπόν ενός τοιούτου ψηφίσματος θα ήτο ασυγχώρητον σφάλμα και θα μας εβάρυνε εμάς ως αντιπροσώπους του λαού του Μόρφου. Θα ήτο προτιμότερον αντί να σταλή εν τοιούτον ψήφισμα θα εστέλλετο επιστολή προς την Εθναρχίαν και να της υποδεικνύετο ότι έχει καθήκον σήμερα να καλέση άλλους δι' εκλογήν μιας και μόνον αντιπροσωπευτικής Πρεσβείας και με πρόγραμμα να ενεργήση παντού διά την προώθησιν του ενωτικού μας ζητήματος και να φθάση και εις αυτόν ακόμη τον ΟΗΕ προς πλήρη επιτυχίαν του σκοπού μας. Εφ' όσον η Εθναρχία τοιούτον πράγμα δεν έκαμε η λαϊκή παράταξις ηναγκάσθη να εκλέξη την λαϊκήν Πρεσβείαν, διότι αυτή πιστεύει, θα ανακινήση παντού και εις τον ΟΗΕ το ζήτημα μας.

Π. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ: Εγκρίνω την αποστολήν του ψηφίσματος τούτου. Εχω όμως να εισηγηθώ ότι εφ' όσον μέχρι σήμερα το δημοτικόν συμβούλιον Μόρφου δεν εδήλωσεν ότι εντάσσεται εις την Εθναρχίαν, πρέπει να προστεθή εις το ψήφισμα τούτο μία τοιαύτη δήλωσις

ΔΗΜΑΡΧΟΣ: Η επιθυμία ασφαλώς όλων ήτο μία αντιπροσωπευτική Πρεσβεία εξ όλων των παρατάξεων. Σήμερα, όμως, η Εθναρχία, η οποία προήδρευσε του δημοψηφίσματος της **15.1.1950** και την οποίαν όλοι ανεγνωρίσαμεν ως αρχηγόν, ώρισε μιαν Πρεσβείαν. Πρέπει, λοιπόν, να αδυνατήσωμεν τον αγώνα μας με την εκλογήν άλλης πρεσβείας; Εδιάβασα δηλώσεις της Εθναρχίας και είδα ότι θα καταλήξη εις τον ΟΗΕ.

Ποιος λόγος μας εμποδίζει να την πιστεύσωμεν; Μήπως πάει διά διασκεδάσεις ή διά δόξαν και όχι διά το εθνικόν μας ζήτημα; Υστερα η Εθναρχία είναι φήσσει και θέσει αρχηγός του εθνικού μας αγώνος.

ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΟΣ: Ποίος είπε τέτοιο πράγμα; Και σεις ακόμη εις τους προεκλογικούς σας δεν τη ανεγνωρίζατε ως τοιαύτην.

ΔΗΜΑΡΧΟΣ: Δεν ελέχθη τοιούτο πράγμα. Αλλ' εάν εκ των υστέρων αποδειχθή ότι η Λαϊκή Πρεσβεία θα εργασθή δια το εθνικόν μας ζήτημα πρώτος θα την επαινέσω. Προς το παρόν η δευτέρα Πρεσβεία είναι βλαβερή, διότι αδυνατίζει τον αγώνα μας.

Α. ΠΙΛΑΒΑΣ: Η δευτέρα πρεσβεία είπε ο δήμαρχος είναι βλαβερή. Αν ζητήσωμεν τα αίτια θα ίδωμεν ότι το λάθος είναι της Εθναρχίας και όχι εις την δευτέραν πρεσβείαν. Διά την πρώτην λέγετε ότι θα κάμη εθνικόν αγώνα, ενώ διά την δευτέραν όχι, της οποίας αι δηλώσεις είναι πλέον σαφείς και πλέον καθαραί.

Το ψήφισμα υποβάλλεται προς έγκρισιν και καταψηφίζεται υπό των κ.κ. Δημάρχου, Χρ. Κουτσόγιαννου, Π. Ιακωβίδη, Χαρ. Σολωμού, Γιαννή Χ" Λαμπρή και Μιχ. Κουρή, καταψηφίζεται δε υπό των κ.κ. Αντιδημάρχου και Α. Πιλαβά.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ: Να σταλή το ψήφισμα τούτον.

Υστερα από την απόφαση αυτή ο δημοτικός σύμβουλος Α. Πιλαβάς έκαμε τις ακόλουθες δηλώσεις:

"Με το διάβημα του ο δήμαρχος Νικολόπουλος δείχνει πως ξέκοψε ολότελα από το λαό. Φανερώνεται ακόμα, πως δεν έχει πίστη στις λαϊκές δυνάμεις και υποτιμά τις ζωντανές συνεπείς και μαχητικές λαϊκές, εθνικοαπελευθερωτικές δυνάμεις που είναι ο μοχλός κίνησης και προώθησης του εθνικού μας αγώνα. Τρομοκρατημένος από τις δυσκολίες που θέτει μπροστά μας ο αγώνας και επηρεασμένος από τη συκοφαντική και δημοκρατική προπαγάνδα της δεξιάς έχασε το σωστό προσανατολισμό γλιστρώντας προς το αντιλαϊκό στρατόπεδο".

Επίσης ο αντιδήμαρχος Θ. Μιχαηλίδης έκαμε τις

παρακάτω δηλώσεις:

" Ο προηγούμενος βίος του εντίμου κ. δημάρχου, ως πολιτικού και οι πρόσφατοι αγώνες μας στις δημοτικές εκλογές, στις οποίες αδελφωμένοι κάτω από τη λαϊκή παράταξη καταβάλαμε τη δεξιά δεν είχαν καμιά ένδειξη για αποσκίρτηση του κ. Δημάρχου από τη λαϊκή παράταξη, πολύ δε περισσότερο δεν είχαν καμιά ένδειξη για προσχώρηση του στη δεξιά γι' αυτό έμεινα κατάπληκτος, πολύ δε περισσότερο γιατί η αλλαγή του αυτή έγινε χωρίς νάχουν αλλάξει οι παράγοντες που τον κρατούσαν στη λαϊκή παράταξη.

Ο Νικολόπουλος (δήμαρχος) προχώρησε στην απόφαση του και με επιστολή του στις 9 Μαΐου προς τον Πρόεδρο της Πρεσβείας Μητρολίτη Κυπριανό τον πληροφόρησε ότι τασσόταν με την Πρεσβεία της Εθναρχίας και ευχόταν σ' αυτόν κάθε επιτυχία:

" Πανιερώταστον Μητροπολίτην Κυρηνείας κ.κ. Κυπριανόν,

Πρόεδρον Εθνικής Πρεσβείας

Πανιερώτατε,

Επί τη ευκαιρία της αναχωρήσεως της Εθνικής υφ' Υμών Πρεσβείας εις το εξωτερικόν δι' ανακίνησιν και προώθησιν του Ενωτικού ζητήματος του Ελληνικού Κυπριακού λαού, έχω εντολήν υπό του δημοτικού μου Συμβουλίου να υποβάλω ευσεβάστως προς Υμάς την εγκάρδιον ευχήν του Λαού της κωμοπόλεως μου, όπως ο Υψιστος ευλογήση και ευοδώση το εις Υμάς ανατεθέν τοσοῦτον υψηλόν έργον. Είναι δικαία ομολογουμένως η ανυπομονησία, η οποία διακατέχει πάντας ημάς διά το αποτέλεσμα των ενεργειών της Πρεσβείας, η οποία αναμφιβόλως θα συναντήση πολλαπλὰς δυσκολίας, αλλ' έχοντες μεθ' ημών το δίκαιον του αγώνος μας και την συμπαράστασιν του Παντοδυνάμου Θεού, είμεθα βέβαιοι ότι εν τέλει θα εξέλθωμεν νικηταί και τροπαιοῦχοι.

Μη καμφθήτε, Πανιερώτατε, προ οιασδήποτε δυσκολίας, αλλά θαρραλέοι και γιγαντωμένοι εκ της δικαίας υποθέσεως μας, αγωνισθήτε παντού και επικαλεσθείτε την συμπαράστασιν όλων των

φιλελελευθέρων λαών, διά να επιτύχητε το ποθούμενον. Ο ελληνικός κυπριακός λαός, ίσταται εις το πλευρόν σας, αιώνιος μαχητής της Ιεράς του υποθέσεως και πάντες οι φιλελεύθεροι λαοί θα μας ενισχύουν εξ υποχρεώσεως αλλά και σεβασμού προς την φιλιτάτην πατρίδα μας. Αγωνισθήτε σκληρώς και είθε ο θεός να ευοδώση το έργον σας. Μετρά του προσήκοντος σεβασμού".

Π. Νικολόπουλος
Δήμαρχος.

Στις 12 Μαΐου, δυο μέρες πριν αναχωρήσει η Πρεσβεία της Εθναρχίας, ο δήμαρχος Μόρφου Νικολόπουλος επισκέφθηκε τον Μητροπολίτη Κυπριανό με τους Δημοτικούς Συμβούλους, της κωμοπόλεως, Χρ. Κουτσογιάννο, Δ. Σολωμού, Ι. Χατζηλαμπρή και Μ. Κουρρή, το διηγόρο Χρ. Τομαρίδη και τον Παναγιώτη Πετρίδη, από τη Μόρφου και επέδωκαν αντίγραφο των πρακτικών της τελευταίας συνεδρίας του Δημοτικού Συμβουλίου Μόρφου και ψήφισμα, με το οποίο φαινόταν η απόφαση του Νικολόπουλου και των δημοτικών συμβούλων του να ταχθούν ανεπιφύλακτα παρά το πλευρό της Εθναρχούσης Εκκλησίας της Κύπρου,

Είπε ο Νικολόπουλος στο Μητροπολίτη:

"Δηλώ επισήμως ότι τασσόμεθα ανεπιφυλάκτως παρά το πλευρόν της Εθναρχίας Κύπρου, την οποίαν αναγνωρίζομεν ως φύσει και θέσει αρχηγόν του αγωνιζομένου Κυπριακού λαού και καταδικάζομεν τον άθεον κομμουνισμόν".

Η εφημερίδα της Αριστεράς "Νέος Δημοκράτης" επανήλθε στο θέμα Νικολόπουλου με ένα μικρό σχόλιο με το οποίο τον χαρακτήριζε αποστάτη και τον απείλησε ότι στις επόμενες εκλογές ο λαός θα τον πλήρωνε κατάλληλα και όπως του άξιζε:

"Ο ΑΠΟΣΤΑΤΗΣ της λαϊκής παράταξης, δήμαρχος Μόρφου κ. Νικολόπουλος, έκανε και το δεύτερο βήμα. Καταπάτησε και παραβίασε την εντολή του λαού της κωμόπολης. Ο κ. Νικολόπουλος βγήκε στο δημ. αξίωμα σαν υποψήφιος της λαϊκής παράταξης και σήμερα όχι

μόνο εγκαταλείπει αυτή την παράταξη μας συντάσσεται κιόλας ανοικτά με τους εχθρους της, τους φανατικά αντιλαϊκούς δεξιόφρονες.

Δεν ξέρουμε αν ο αποστάτης Νικολόπουλος αντιλαμβάνεται, ότι ο δρόμος που ακολουθεί σήμερα τον οδηγεί στον πολιτικό θάνατο. Αν δεν το αντιλαμβάνεται τώρα θάνατι οδυνηρό γι' αυτόν, όταν αναγκάσει να το αντιληφθεί στην κατάλληλη στιγμή ο κυπριακός λαός. Θα αντιληφθεί τότε ο κ. Νικολόπουλος πως με το πανίσχυρο όπλο της ψήφου του ο κυπριακός λαός ξέρει να πληρώνει όπως αξίζει και τους φίλους του κι αυτούς που συντάσσονται με τους εχθρούς του".

Κάτι άλλο που επιδίωκε ο Νικολόπουλος, σύμφωνα με τον ΕΑΣ, ήταν η απομάκρυνση του Συνασπισμού από τα χέρια του ΑΚΕΛ και η δημιουργία ξεχωριστής κατάστασης, ώστε να μη κατηγορούνται οι μη αριστεροί δήμαρχοι από τη δεξιά ότι και αυτοί αποτελούσαν και εξέφραζαν το ΑΚΕΛ. Με την άποψη του Νικολόπουλου τάχθηκε και ο δήμαρχος Λάρνακας Λύσος Σανταμάς που υπέβαλε μάλιστα επίσημα την πρόταση του στον ΕΑΣ, όπως αποδεσμευθεί αυτός από το ΑΚΕΛ.

Η άποψη συζητήθηκε και το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΕΑΣ κατέληξε στην απόφαση ότι εκείνο που έπρεπε να γίνει ήταν να αποβληθεί ο Σανταμάς από τον Συνασπισμό.

Ανακοίνωση του ΕΑΣ που δημοσιεύθηκε στις 20 Μαΐου 1950 ανέφερε:

" Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Εθνικού Απελευθερωτικού Συνασπισμού ανακοινώνει, πως διέγραψε από τις γραμμές του τον κ. Λύσο Σανταμά για τους ακόλουθους λόγους:

1. Ο κ. Σανταμάς σε σύσκεψη στην Πάφο πριν 10 περίπου ημέρες, στη οποίαν παρακάθησαν 5-6 πρόσωπα, μεταξύ των οποίων και ο κ. Νικολόπουλος, έθεσε ζήτημα δημιουργίας "τρίτου κόμματος", το οποίον ν' αποδεχτεί συνταγματικές μεταρρυθμίσεις. Με την εισήγηση τούτη συμφώνησε και ο κ. Νικολόπουλος.

2.. Όταν διαπιστώθηκε από τον ίδιο και τους

παρευρισκομένους, πως το μάξιμουμ των μελών που θα μπορούσε να συγκεντρώσει ένα τέτοιο κόμμα, σε παγκύπρια κλίμακα, δεν είναι περισσότερα από τους **150**, προχώρησε στην άποψη ν' απαιτήσουν οι παρευρισκόμενοι από τον ΕΑΣ όπως η πλειοψηφία των μελών του Γενικού συμβουλίου περάσει στα χέρια προσώπου που δεν ανήκουν στο ΑΚΕΛ και τις λαϊκές οργανώσεις, προφανώς για να χρησιμοποιήσουν εν καιρώ τον ΕΑΣ για την αποδοχή συντάγματος. Σαν δικαιολογία πρόβαλαν, ότι με αυτό τον τρόπο δε θα μπορούσε στο μέλλον ή δεξιά να τους κατηγορεί σαν κομμουνιστές ή παρασυρόμενους από τους κομμουνιστές.

3. Ο κ. Σανταμάς ζήτησε μετά τη σύσκεψη της Πάφου, συνεδρίαση με αντιπροσώπους του ΑΚΕΛ για να θέσει το ζήτημα της πλειοψηφίας στο Γενικό Συμβούλιο του ΕΑΣ. Ο κ. Σανταμάς απόκρυψε από τον Οργανωτικό Γραμματέα και την Οργανωτική του ΕΑΣ όσα λέχθησαν στη σύσκεψη της Πάφου και περιορίστηκε στην άποψη πως η πλειοψηφία του ΕΑΣ θάπρεπε ν' ανήκει σε μη μέλη των λαϊκών οργανώσεων για να μη λένε οι δεξιοί ότι ο ΕΑΣ είναι το ΑΚΕΛ. Η Οργανωτική Επιτροπή του ΕΑΣ τόνισε στον κ. Σανταμά ότι η απαίτηση του είναι ακατανόητη και αντιδημοκρατική, γιατί για ένα τέτοιο ζήτημα μονάχα το Συνέδριο του ΕΑΣ θα μπορούσε ν' αποφασίσει.

4. Ωστόσο κλήθηκε συνεδρίαση του Εκτελεστικού Συμβουλίου και της Οργανωτικής Επιτροπής στην οποία παρακάθησαν και τρία μέλη του ΕΑΣ, από την Πάφο. Στη συνεδρίαση αυτή, ο κ. Κώστας Μαρκίδης, μίλησε για λογαριασμό του κ. Σανταμά και είπε πως η αρχική άποψη φαίνεται ανεφάρμοστη γιατί και αν επρόκειτο να συγκατατεθούν οι λαϊκές οργανώσεις, εκείνοι που δεν ανήκουν στο ΑΚΕΛ και τις λαϊκές οργανώσεις δεν θα διάθεταν σε καμιά περίπτωση αρκετά πρόσωπα για νάχουν την πλειοψηφία στο Συμβούλιο. Τελικά ο κ. Κώστας Μαρκίδης κατέληξε πως η μοναδική λύση που προσφέρουν τα πράγματα είναι η αποχώρηση του κ. Σανταμά από τον ΕΑΣ.

5. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο και η Οργανωτική Επιτροπή του ΕΑΣ χαρακτηρίζουν τη στάση του κ. Σανταμά σαν καθαρή λιποταξία, που εξυπηρετεί τον ιμπεριαλισμό και ξένα προς την ενωτική του λαού μας υπόθεση, συμφέροντα.

Το Εκτελεστικό Συμβούλιο καταγγέλλει τόσο τον κ. Σανταμά όσο και τον κ. Νικολόπουλο στο λαό για τις προσπάθειες τους ν' αποδεχθούν σύνταγμα και τους παραδίνει στη λαϊκή ετυμηγορία".

Ο Σανταμάς πιστός "συνοδοιπόρος" του ΑΚΕΛ για πολλά χρόνια έπαιρνε κι αυτός τον χαρακτηρισμό του αποστάτη.

Ο "Δημοκράτης" σε σχόλιο του την επομένη της δημοσίευσης της απόφασης του ΕΑΣ με τίτλο "Αποστασίες" έγραφε:

"Ακόμα ένας αποστάτης ξεκαθαρίστηκε από τη λαϊκή παράταξη, ο δήμαρχος Λάρνακας κ. Λύσος Σανταμάς. Η διαγραφή του κ. Σανταμά από τον ΕΑΣ έγινε μοιραία και αναπόφευκτη ύστερα από τη στάση του εναντίον βασικών αρχών της Λ. Παράταξης. Τα παραστρατήματα του άρχισαν από καιρό και πολλές ενέργειες του έδειξαν πως ο κ. Σανταμάς έβγαινε έξω από την αδιάλλακτη ενωτική γραμμή της λαϊκής παράταξης. Δε θα αναφερτούμε σε προηγούμενα παραστρατήματα του γιατί το τελευταίο του που τραβούσε προς την ίδρυση τρίτου κόμματος, μαζί με τον κ. Νικολόπουλο για την αποδοχή συντάγματος, τον τοποθετεί αυτόματα έξω από τον ΕΑΣ, που η πολιτική του είναι σαφής αντιϊμπεριαλιστική, ενωτική. Ο κ. Σανταμάς πέρασε, δυστυχώς, στις τάξεις της αντιλαϊκής παράταξης κι ο λαός της Λάρνακας που τον ανέβασε στο δημοτικό αξίωμα, σαν εκπρόσωπο της λαϊκής παράταξης, δε θα ξεχάσει, στην κατάλληλη στιγμή αυτή τη λιποταξία. Ο λαός απόδειξε πως ξέρει να πληρώνει τον καθένα ανάλογα με τα έργα του.

ΓΡΑΦΕΙ το κεφαλαιοκρατικό έντυπο για την υπόθεση Σανταμά και μιλά για πιθανή δήλωση του "περί διακοπής κάθε επαφής του μετά των αριστερών" και τονίζει: "Είμεθα βέβαιοι ότι αι τοιαύται τυχόν

δηλώσεις του κ. Σανταμά θα απηχήσουν λίαν ευαρέστως εις τους κύκλους του εθνικόφρονος κόσμου". Και ο αυτάδελφος του κεφαλαιοκρατικού εντύπου, ο "Ν.Κ. Φύλαξ" γράφει κάτι παρόμοιο: "Η Κύπρος ιδιαιτέρως η Λάρναξ (και εννοεί βέβαια την "εθνικοφροσύνη" της Κύπρου και ιδιαίτερα της Λάρνακας) θα χαιρετίση με μεγάλην χαράν την απόφασιν του κ. Σανταμά, εάν ως είμεθα βέβαιοι πραγματοποιηθή". Ωστε η "Εθνικοφροσύνη" θα δεχθεί "λίαν ευαρέστως" και θα "χαιρετίση με μεγάλην χαράν την αποστασίαν του κ. Σανταμά. Μα ο κ. Σανταμάς φεύγει από την λαϊκή παράταξιν γιατί εγκαταλείπει την αδιάλλακτη ενωτική γραμμή και ζητά τρίτες καταστάσεις και συντάγματα. Αν αυτό το Σανταμά θέλει να το δεχτεί με ανοιχτές αγκάλες η "εθνικοφροσύνη" της τον χασρίζουμε. Χαλάλι της...

Ο Λύσος Σανταμάς με δήλωσή του στις 20 Μαΐου κατηγορούσε τον ΕΑΣ ότι είχε μετατραπεί σε κομματικό Όργανο του ΑΚΕΛ και γι' αυτό είχε αποφασίσει να απομακρυνθεί από αυτόν:

"Επειδή Ο ΕΑΣ έπαυσε να είναι Οργανισμός διαφόρων προοδευτικών Δημοκρατικών Κυπρίων, εις τον οποίον να συμμετέχη τόσον το ΑΚΕΛ όσον και αι Οργανώσεις, μετατραπείς κατόπιν της αποχωρήσεως διαφόρων στελεχών εις κομματικόν Οργανισμόν αντί Εθνικοαπελευθερωτικού τοιούτου, εξαρτώμενον και καθοδηγούμενον καθ' ολοκληρίαν από το ΑΚΕΛ εθεώρησα ότι δεν ηδυνάμην να έχω πλέον θέσιν εν αυτώ και παρητήθην.

Η παραίτησις μου αυτή δεν σημαίνει εγκατάλειψιν των δημοκρατικών σοσιαλιστικών μου αρχών ή προχώρησιν εις οιανδήποτε άλλην κομματικήν παράταξιν, αλλά όπως εδηλώθη και εις την σχετικήν συνεδρίαν του ΕΑΣ, διατηρώ εις αυτόν το δικαίωμα της ελευθέρας και ανεπηρεάστου από οιανδήποτε κομματικήν ιδεολογίαν σκέψεως και το δικαίωμα καθορισμού της μελλοντικής πολιτικής μου γραμμής συμφώνως προς τα καλώς νοούμενα συμφέροντα του ελληνικού Κυπριακού Λαού

Λ. ΣΑΝΤΑΜΑΣ
Δήμαρχος Λάρνακος
Εν Λάρνακι τη **22.5.1950**

Με την αποχώρηση των Νικολόπουλου και Σανταμά το ΑΚΕΛ έμενε μόνο με δυο δημάρχους, τον Αδάμ Αδάμαντος της Αμμοχώστου και τον Κώστα Παρτασίδη της Λεμεσού, του οποίου όμως οι μέρες ήταν μετρημένες καθώς συγκρούστηκε με τον Κυβερνήτη και τον έπαυσε.